

HÄNT & TÄNKT september 2023

Vid årsmötet i april skedde en förnyelse av samfundets styrelse. Fem nya ledamöter och suppleanter valdes av sammanlagt elva. Bakgrunden var att många i styrelsen föll för åldersstrecket. Det innebär ett stort tapp i kompetens och erfarenhet. Men en ny styrelse innebär också möjligheter – nya personer kan bidra med andra perspektiv och idéer.

Under 2022 har det skett en översyn av samfundets verksamhet. Styrelsen kommer nu att ta ställning till de förslag som kommit fram. Bland annat kommer en översyn av stadgarna att göras. Förslag till förändrade stadgar planeras att läggas fram till årsmötet 2024.

Det har också genomförts en medlemsundersökning av Kantar Public. Resultatet av den kommer att redovisas på höstmötet i november. Redan nu kan sägas att resultatet generellt är positivt och visar att en stor majoritet av medlemmarna nöjda. Det är en utmaning att bibehålla det goda resultatet.

Våra medlemsprogram är både välbesökta och uppskattade. En synpunkt som kom fram i medlemsundersökningen var att aktiviteterna snabbt blir fullbokade. Vi tar detta på stort allvar och hoppas att den nya hemsidan med bokningsfunktion ska bidra till att lösa problemet.

Yttranden över stadsplaneärenden är en fortsatt viktig del av samfundets verksamhet. Styrelsen och kansliet lägger mycket tid på detta. Vi kan dock se en minskning av antalet ärenden – en följd av den vikande byggkonjunkturen.

Skönhetsrådet har i en debattartikel lyft att staden borde ta makten över byggandet i staden. Samfundet instämmer i detta. Den bakvända planprocess som nu tillämpas innebär att byggherrarna köper byggrätter av staden och tar fram planerna för byggandet. I stället borde staden ta fram planerna och därefter sälja byggrätten till den som ska bygga. På så sätt skulle staden få bättre verktyg för gestaltningen, men även för att uppfylla de bostadsmål som satts. Förhoppningsvis innebär nedgången i byggandet en möjlighet för staden att se över processen.

Samfundet har tre pågående processer i domstol, ett i Högsta domstolen och två i Mark- och miljööverdomstolen. Målet i Högsta domstolen rör Liljeholmsbadet och handlar om huruvida samfundet har rätt att överklaga beslutet om rivning. Mark- och miljööverdomstolen gav oss rätt att göra det, men Stockholms stad har överklagat. De andra två målen avser detaljplanerna för Södra Ängby och Uggleviksreservoaren i Nationalstadsparken. Vi menar att detaljplanen för Södra Ängby innebär påtaglig skada på riksintresset samt att rivningen av Uggleviksreservoaren och uppförande av en ny reservoar inte är tillåten enligt miljöbalkens 4 kap 17 §.

Riksintressena för kulturmiljövården i Stockholms län har setts över och omformulerats. Av särskilt intresse är att riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården nu är tydligare beskrivet. Det kan öka möjligheterna att stoppa en del planer som inte tar tillräcklig hänsyn till riksintresset. Den gamla beskrivningen av riksintresset var så otydlig att domstolarna i de flesta fall bortsåg från den.

Temat för årsboken för 2023 är vardagskonst som kulturarv. Artiklarna rör allt från den byggnadsanknutna konsten till konsten i tunnelbanan och det underjordiska trafiklandskapet, samt konsten som placerats på torg och andra allmänna platser. Förhoppningsvis kan årsboken bidra till ett ökat intresse för vardagskonsten och till att den värderas högre.

Knut Weibull

Ordförande Samfundet S:t Erik

MEDDELANDEN FRÅN KANSLIET

Nya hemsidan är klar!

Vår nya hemsida är nu helt och hållet klar men har samma webbadress som tidigare, dvs www.samfundetsterik.se. Framledes sker således bokning till och betalning av våra medlemsprogram via hemsidan, likaså köp av medlemskap. För att kunna boka / köpa plats på våra arrangemang måste du vara inloggad på din medlemssida. Inloggningsknappen finner du längst upp till höger på hemsidan. Klicka på "Logga in" för att komma till ditt medlemskonto. Har du redan aktiverat ditt medlemskonto och valt lösenord är det möjligt att du redan är inloggad.

Emellanåt händer det att vi med kort varsel måste ställa in programpunkter. Om så sker, aviseras detta på vår hemsida. Vi ber er därför att regelbundet besöka vår hemsida inför ett arrangemang.

Dessutom erbjuder vi emellanåt visningar och andra evenemang mellan ordinarie informationsblad. Dessa extrainsatta programpunkter annonseras via e-nyhetsbrev och på hemsidan.

För utförliga instruktioner om hur bokningen går till, se sista sidan.

Uppdatera e-postadresser

För att kunna registrera medlemskap på vår hemsida måste du ange en e-postadress. Detta gäller även medlem i ett familjemedlemskap. E-postadressen ska vara personlig, dvs två personer kan inte ange samma adress.

Nästa medlemsutskick med program för feb–maj 2024

Program för perioden februari–maj 2024 beräknas vara medlemmarna tillhanda i slutet av v. 4.

Vän museer och samarbetspartners

Som ni troligtvis redan vet stänger Medeltidsmuseet den 5 november på obestämd tid. Museet har dock för avsikt att fortsätta verksamheten i någon form. Vi återkommer med mer information om detta.

Stadsmuseet håller stängt måndagar men erbjuder övriga dagar ett rikt utbud av aktiviteter. Öppettiderna är tisdag & torsdag 11–20, onsdag samt fredag–söndag 11–17.

Strindbergsmuseet och K.A. Almgrens sidenväveri håller öppet tisdag–söndag 12–16 respektive måndag–lördag 12–16.

Museernas medlemsrabatter:

*10% i Stadsmuseets butiker

*50% på Stadsmuseets och Medeltidsmuseets vandringar (1 biljett/medlem)

*50% på visning av Stadsmuseets och Medeltidsmuseets museilägenheter (1 biljett/medlem)

*50% på entréavgiften till K. A. Almgrens Sidenväveri, samt 10% i museibutiken

*50% på entréavgiften till Strindbergsmuseet, 10% i museibutiken samt 20 kr rabatt på arrangemang.

BOKNING TILL PROGRAM

Bokning till medlemsprogrammen sker tidigast fredag 9 september kl 13.00 via samfundets hemsida www.samfundetsterik.se.

Obs! Det är inte längre möjligt att boka sig på program vare sig via e-post eller telefon om inte särskilda skäl föreligger.

KALENDARIUM oktober 2023–januari 2024

Fredag 29/9	Anmälan öppnar kl 13.00 och sker via hemsidan
Onsdag 4/10	Södra Ängby (vandring)
Måndag 9/10	Medeltidsmuseet (dubbla visningar)
Onsdag 11/10	Promenerandets historia (föredrag)
Onsdag 18/10	Spånga, historia och pågående planer (vandring)
Söndag 22/10	Mälarhöjden, historia och pågående planer (vandring)
Onsdag 25/10	Katarina brandstation (visning)
Tisdag 31/10	Tallkrogens trädgårdsstad (vandring)
Tisdag 7/11	Norges ambassad (visning)
Fredag 17/11	Varsam ombyggnad, seminarium till minne av arkitekten Ingela Blomberg
Torsdag 23/11	En humanistisk klassicism – ornament, färg och materialitet i bostadsområden (föredrag)
Onsdag 29/11	HÖSTMÖTE (mer info kommer)
Onsdag 6/12	Katarina brandstation (visning)
Tisdag 12/12	Hela staden – med kulturvärden som resurs (föredrag)
Tisdag 23/1	Hallwylska palatset (visning)
Onsdag 31/1	Lokala regler i medeltidens Stockholm (föredrag)

Obs! Bokning via hemsidan www.samfundetsterik.se: tidigast **fredag 29 september från kl 13.00**.

Deltagaravgiften betalas via hemsidan vid bokning av plats.

Glöm ej att besöka vår hemsida för eventuella programändringar.

Vänligen kom ej oanmäld till medlemsaktiviteterna. Det händer emellanåt att medlemmar dyker upp oanmälda till våra aktiviteter och chansar på att få plats. Detta är inte i sin ordning.

SÖDRA ÄNGBY – STOCKHOLMS SISTA TRÄDGÅRDSSTAD

Södra Ängby är den största samling enfamiljs funkishus som vi känner till, inte bara i Sverige utan också i världen. Alla husen ritades av Stockholms stads småstugebyrå under andra halvan av 1930-talet. Ansvarig arkitekt var Edvin Engström som sägs vara den arkitekt som ritat flest hus i landet. Ett fåtal hus utmed utsiktsgatan Ängbyhöjden har ritats av mera namnkunniga arkitekter som Paul Hedqvist och Birger Borgström. Södra Ängby var en del av Stockholms stads förortsprogram och visar en sällsam kombination av funkisarkitektur, landskap och på sin tid en modern livsstil.

Ciceroner är landskapsarkitekten **Thorbjörn Andersson** och stadsplaneraren och författaren **Peter Lundevall**.

När: Ons 4 oktober kl 16.00–18.00 (ca)

Samling: Utanför Ängbyplans t-banestation

Kostnad: 120 kr

PROMENERANDETS HISTORIA. FRÅN KUNGLIGT FRAMTRÄDANDE TILL FOLKNÖJE

Från att ha varit ett lustfyllt nöje ägnat åt kungafamiljen och aristokratin kom promenerandet under 1800-talet att spridas i allt vidare cirklar. Vägarna i staden försågs med trottoarer, stadsparker anlades. Flanörerna gjorde entré på stadens gator, och i Stockholm utmärkte sig Norrbrolejonen för sin elegans. Vid sekelskiftet 1900 hade promenadkulturen definitivt förvandlats till ett allmänt folknöje. Det var en utveckling som gick i fas med tidens snabba samhällsomvandling och framväxandet av en ny offentlighet.

Kekke Stadin, professor emeritus vid Södertörns högskola, tar oss med i en lustfylld och uppslagsrik exposé över promenadkulturens framväxt och utveckling i Stockholm.

När: Ons 11 okt kl 18.00–19.00 (ca)

Var: Medeltidsmuseet, Birgittasalen, Norrbro

Kostnad: 60 kr

MEDELTIDSMUSEET

Upplev Helgeandshusets kyrkogård från 1300-talet, Gustav Vasas stadsmur från 1530 och kungens hemliga gång från 1660-talet. Se spännande arkeologiska fynd, kliv in i uppbyggda miljöer och hör om livet i den medeltida staden.

När: Mån 9 okt: – dubbla visningar

Grupp 1 kl 14.00–14.45 (ca)

Grupp 2: kl 15.00–15.45 (ca)

Var: Medeltidsmuseet, Strömparterren 3, Norrbro

Kostnad: 60 kr

SPÅNGA OCH SOLHEM

Vi inleder vandringen med en orientering om bebyggelsens utveckling i Spångas centrala delar. Solhems trädgårdsstad började byggas 1904 och idag är området närmast Spånga Station utsatt för en omfattande förändring. Hög och tät bebyggelse planeras, vilket innebär att kulturhistoriskt värdefulla hus rivs eller hotas av rivning. Flera stora bostadsprojekt är på gång vid Spånga kyrkväg, Stinsbacken samt vid Värsta Allé. Vi fortsätter längs Värsta Allé upp till Spånga Församlingshus, ritat av Backström och Reinius och invigt 1960, som församlingen vill riva och ersätta med bostadshus i 10 våningar.

Ciceron är **Bengt Etzler**, arkitekt, tekn.dr, KTH, boende i Spånga sedan 1977.

När: Ons 18 oktober kl 15.30–17.30 (ca)

Samling: Spånga Station, utanför utgången till gångbron över järnvägen

Kostnad: 120 kr

MÄLARHÖJDEN – HISTORIA OCH PÅGÅENDE PLANER

Med utgångspunkt i Axelsberg och närliggande Hägerstens Gård vandrar vi lite krokigt västerut längs Selmedalsvägen, Klubbacken, och Slättgårdsvägen där ett flertal exploateringsplaner är aktuella. Vi fortsätter till Mälarhöjdens villakvarter där flera fastigheter köpts upp av fastighetsutvecklare med avsikten att ersätta enfamiljshusen med flerbostadshus.

Ciceroner är **Håkan Lindhoff** och **Pär Strähle** ordförande resp funktionär i Mälarhöjdsföreningen

När: Sön 22 oktober kl 15.00–17.00 (ca)

Samling: Utanför Axelsbergs t-banestation

Kostnad: 120 kr

KATARINA BRANDSTATION

Katarina brandstation är Storstockholms brandförsvares äldsta anläggning och världens äldsta i bruk varande brandstation på samma plats. Stationen är inrymd i den så kallade Sifvertska kasernen som uppfördes på 1780-talet för bryggaren Lorentz Sifwert. Efter att Stockholms stad förvärvade fastigheten 1812 nyttjades lokalerna för bland annat Stadsvakten i Stockholm, som tillfälligt kolerasjukhus och för polisen. Brandstationen flyttade in i västra delen av Sifvertska kasernen, gamla stallet mot Tjärhovsgatan samt gårdsflygeln och invigdes den 1 juli 1876.

När: Ons 25 okt kl 17.30–18.30 (ca)

Ons 6 dec kl 17.30–18.30 (ca)

Samling: Utanför portarna till Tjärhovsgatan 9–11

Kostnad: 120 kr

TALLKROGENS TRÄDGÅRDSSTAD

Området som till övervägande delen består av småhusbebyggelse, hörde en gång i tiden till Mossens gård. Stockholms stad köpte in gårdens mark 1905, men det dröjde fram till 1933 innan stadsplanen utförd av Albert Lilienberg upprättades. Planen var mycket speciell, eftersom gatorna var utlagda som löparbanor runt en idrottsarena eller stadion.

Ciceroner är **Birgitta Heimer** och **Christine Tungelstedt**, författare till boken *Tallkrogen – En trädgårdsstad i Stockholm*.

När: Tis 31 okt kl 14.30–16.30 (ca)

Samling: Utanför Tallkrogens t-banestation

Kostnad: 120 kr

NORGES AMBASSAD

Byggnaden ritades av arkitekt Knut Knutsen och grundstenen lades ned 10 november 1950 av dåvarande kronprins Olav i närvaro av kronprinsessan Märtha och Norges statsminister Einar Gerhardsen. Ambassadbyggnaden, som mer påminner om en stor villa, har hämtat formelement från såväl arkitekten Frank Lloyd Wright som från japansk arkitektur. Fastigheten är blåklassad av Stadsmuseet, vilket innebär att den är av synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

När: Tis 7 nov kl 17.00–18.30 (ca)

Samling: Samling utanför ambassaden, Skarpögatan 4

Kostnad: 120 kr

VARSAM OMBYGGNAD

SAVE THE DATE! Halvdagsseminarium utifrån temat varsam ombyggnad. I samarbete med Bebyggelsehistoriska föreningen. Mer info kommer.

När: 17 nov kl 13.00–17.00

Var: Nya A-huset, Arkitekturskolan, sal 108, Osquars backe 5

EN HUMANISTISK KLASSICISM – ORNAMENT, FÄRG OCH MATERIALITET I BOSTADSOMRÅDEN

Under perioden 1915–1930 skapades en rad småskaliga stadsdelar i Stockholm av de då nystartade bostadskooperationerna HSB och SKB. Bostäderna var främst avsedda för arbetare och karakteriserades av modern teknik och hög standard till överkomliga hyror. Gårdarna var stora och planterade och stor vikt lades vid fasadernas konstnärliga gestaltning.

Jan Rydén Bonmot är konstnär och författare och har varit verksam som forskningsingenjör vid KTH Arkitekturskolan.

När: Tor 23 november kl 18.00–19.00 (ca)

Var: Sevenbomssalen, Stadsmuseet

Kostnad: 60 kr

HÖSTMÖTE

Prisutdelning för Min Stockholmskildring, föredrag samt tal av vår ordförande Knut Weibull, som bland annat kommer att berätta om utfallet av den medlemsundersökning som Samfundet genomförde under våren 2023.

När: Ons 29 nov kl 18.00–20.00 (ca) Börssalen,

Var: Börshuset, ingång Källargränd 2–4

Anmälan: Ingen föranmälan, ingen kostnad

HELA STADEN OCH BYGDEN – MED KULTURVÄRDEN SOM RESURS

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader rivs. Kulturhistoriskt värdefulla miljöer förvanskas genom tillägg utan anpassning. Stadsbilder enligt europeisk stadsbyggnadstradition trasas sönder. Hur kan man i kommunerna verka för att kulturvärden i stället ses som en resurs som ska tas tillvara för framtiden? I föredraget diskuteras metoder för att inspirera till arbetssätt som leder till att kulturvärdena uppmärksammas tidigt i processerna, en förutsättning för att de ska kunna beaktas bättre i ärendehantering.

Kristina Berglund, f.d. stadsarkitekt, redogör för budskapet i sin skrift för Svenska byggnadsvårdsföreningen.

När: Tis 12 dec kl 18.00–19.30 (ca)

Var: Sevenbomssalen, Stadsmuseet

Kostnad: 60 kr

HALLWYLSKA PALATSET

Detta särpräglade stadsplats i nygotisk stil uppfördes 1898 för Walther och Wilhelmina von Hallwyl efter ritningar av Isak Gustaf Clason och dennes medarbetare Albert Collett. Vi får en specialvisning av palatsvåningen med Wilhelmina von Hallwyls stora samlingar konst, antikviteter, vapen, porslän och silver som hon anskaffat till sitt hem.

När: Tis 23 jan kl 17.00–18.30 (ca)

Samling: Utanför entrén Hamngatan 4

Kostnad: 170 kr

LOKALA REGLER I MEDELTIDENS STOCKHOLM

Stockholms burspråk är lokala ordningsföreskrifter som finns bevarade från senmedeltiden. Ett exempel bland många punkter är: ”Var man gör rent i sin gränd och gata vid 3 marks bot och var man bygge sin gata”. En annan punkt lyder: ”Härbärgerare akta grant på deras gäster, och för främmande mäns skull ska uthängas bräde för härbärgen”. Vilka teman är återkommande i burspråken? Vilka likheter/skillnader finns mellan Stockholms burspråk och burspråk i andra städer runt Östersjön?

Föreläsare är **Sofia Gustafsson**, medeltidshistoriker och bitr professor vid Linköpings universitet.

När: Ons 31 januari kl 18.00–19.00 (ca)

Var: Sevenbomssalen, Stadsmuseet

Kostnad: 120 kr

YTTRANDEN

Samfundet har sedan förra utskicket yttrat sig i nedanstående ärenden. Läs yttranden i sin helhet på vår hemsida under fliken "Opinion", www.samfundetsterik.se.

- Riksby 1:13 m.fl. vid Linta Gårdsväg, Bromma, dnr 2017-16020, granskning, 20230918
- Sköndal 1:8, Stora Sköndal, etapp 2, Farsta, dnr 2019-09138, 20230918
- Västberga 1:1, förslag till detaljplan invid kv. Pulkan, dnr 2021-05762, 20230829
- Del av Årsta 1:1 och Familjen 1 m.fl. vid Östbergabackarna i stadsdelarna Östberga och Liseberg, dnr 2019-04998, 20230829
- Kolkajen, del av Norra Djurgårdsstaden, del av Hjorthagen 1:3 m.fl., dnr 2013-01629, 20230828
- Färgarplan, Södermalm 8:57, dnr 2018-10893, 20230810
- Uggleviksreservoaren, Norra Djurgården 1:1, överklagande av Mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätt dom den 10 juli 2023 i mål P 404-23, 2023072
- Detaljplan för del av fastigheterna Hjorthagen 1:3 m.fl, Gasverket Östra, granskning 2, Dp 2014-12741, 20230704
- Mars och Vulcanus 1 (Kanslihuset / Ledamotshuset), Gamla Stan, dnr 2022-08258, 20230619 med bilagor
- Vasastaden 1:118, i kv Getingen, Vasastaden, Normalm, dnr 2020-16471, 20230619
- Hägersten 1:1 m.fl. invid Klubbbacken, dnr 2020-09513, 20230607
- Gällerstagränd–Stjärnsundsgatan, Älvjsö, dnr 2021-03098, 20230515
- Kräftriket, Norra Djurgården, dnr 2021-04218, 20230427
- Blackeberg 1:3 m fl, överklagande mmd:s dom 2023-04-05 i mål nr P 223-22, 20230420
- Sätra 2:1 och Sätra 2:5 vid Järnbärrvägen, Bredäng, S-Dp 2021-14726, 20230411
- Spelbomskan (Läkarhuset), Odenplan, dnr 2020-08002, 20230404
- Tegelbruket 4 m.fl., Kungsholmen, dnr 2016-10001, yttrande inför granskning, 20230403
- Liljeholmsbadet, svarsskrivelse mål Ö 7702-22 JS 36, Liljeholmsbadets vänner m.fl, Stockholms kommun angående klagorätt 20230331

INFORMATION OM HUR DU BOKAR PLATS TILL MEDLEMSPROGRAMMET

Kommande medlemsprogram släpps 29 september 13.00 på Samfundet S:t Eriks hemsida. Programbokningen kommer att ske på hemsidan och för dig som önskar anvisningar om hur bokningen går till följer här instruktioner.

För att boka behöver du vara inloggad på din medlems-sida. Inloggningsknappen finner du på samfundetsterik.se, längst upp till höger. Klicka på "Logga in" för att komma till ditt medlemskonto. Har du inte aktiverat ditt medlems-konto behöver du göra det innan du kan logga in.

På din medlemssida finns en länk till medlemsprogrammet. Det finns också tillgängligt från hemsidans huvudmeny under "Medlem–Medlemsprogrammet". Vänligen observera att höstens program kommer att finnas tillgängligt först 29 september för bokning.

Länk till medlemsprogrammet

<https://samfundetsterik.se/medlemmar/medlemsprogram/>

Klicka på den vandring eller visning du önskar boka, varefter en beskrivning av aktiviteten visas och du får möjlighet att klicka "boka" om det finns platser kvar. På ditt medlemskonto kan du se vilka aktiviteter du bokat och avboka om du inte kan komma.

Vid eventuella avbokningar kan platser komma att bli tillgängliga och vi uppmuntrar därför medlemmar att kontinuerligt besöka hemsidan.

Behöver du hjälp med att aktivera ditt digitala medlemskonto ber vi dig att höra av dig till oss på kansliet på 08-210924.

KONTAKT

Post-, besöks- och fakturaadress:
Samfundet S:t Erik, Köpmang 5, 111 31 Stockholm
Telefon: 08-21 09 24
E-post: kansli@samfundetsterik.se
Samfundet S:t Eriks styrelse nås via kansliet

KANSLI och social media

Öppettider: säkrast tisdag–torsdag kl 10.00–15.00
Webbplats: www.samfundetsterik.se
Facebook: www.facebook.com/Samfundetsterik/
Instagram: SamfundetStErik